

Niels Chr. Sidenius

Indledning

EF's planer om at realisere det indre marked frem til 1993 er i Danmark mødt med frygt, skepsis, velvilje og begejstring. Det indre markeds gennemførelse er på den ene side blevet vurderet som det endegyldige slag mod Danmarks økonomiske selvstændighed – og dermed også mod Danmarks politiske selvstændighed og danskernes nationale egenart; på den anden side er det indre marked blevet set som en enestående mulighed for at løse landets alvorlige økonomiske balanceproblemer – måske den sidste chance herfor. Begge typer af vurderinger er blevet garneret med tal og perspektiver, som ikke alle imponerer ved deres seriøsitet og troværdighed. Det er da også utrolig vanskeligt at foretage præcise økonomiske, politiske, sociale osv. vurderinger af, hvad der faktisk vil ske i det vesteuropæiske samarbejde i de nærmeste år, fordi udviklingen vil afhænge af forhold i de enkelte EF-lande, i samspillet mellem landene og i lande uden for EF, især USA og Østeuropa. *Politica* har valgt at afstå fra at deltage i den omtalte form for prognosemageri, og derfor koncentrerer de efterfølgende temaartikler sig om andre aspekter og problemstillinger ved det indre marked.

Lars Koltes artikel besvarer spørgsmålet, hvordan beslutningen om det indre marked blev taget, hvordan forskellige emner blev behandlet i EF i perioden fra 1985 til 1989, og hvordan forholdet var mellem de forskellige deltagere i processen. Som tidligere ansat ved EF-kommissionens sekretariat formår Lars Kolte at give et levende og detaljeret billede af periodens væsentligste forhandlinger, udviklingen i synspunkter og samspillet mellem de forskellige EF-organer, som det ændrer sig i slutningen af 1980'erne, hvor EF kommer ud af en beslutningsmæssig dvale. Der lægges særlig vægt på sammenhængene mellem planerne om det indre marked og udformningen af den Europæiske Fælles Akt, på sammenhængene mellem strukturfondene og budgetpolitikken og på udviklingen i det finans- og pengepolitiske samarbejde. Gennemgangen viser blandt andet, hvordan Ministerrådets stilling er blevet svækket i de seneste år, mens EF-kommissionens og EF-parlamentets stilling er blevet styrket.

Artiklen afsluttes med »nogle praktiske leveregler for succesrige forslag«, dvs. overvejelser over, hvilke forudsætninger, der skal være til stede, for at EF kan handle. Artiklen giver således både et indblik i EF's måder at fungere på og opstiller rammer for forståelse af den politik, der kommer ud af samarbejdet.

Det overordnede spørgsmål bag Jesper Bo Jensens artikel er, i hvilken udstrækning planen om og gennemførelsen af det indre marked kan analyseres og forstås som deregulering, og om det indre marked kan ses som led i den dereguleringsbølge, der er skyllet hen over USA og Vesteuropa gennem det sidste tiår. Svaret er klart bekræftende i den forstand, at der er sket en betydelig deregulering af tekniske handelshindringer, specielt de finansielle tjenesteydelser, mens deregule-

ringen gennemføres langsommere med hensyn til de fysiske og afgiftsmæssige hindringer. I analysen belyses forskellige former for deregulering, især regulering gennem direktiver og ved regulerings-arbitrage. Og det påpeges, at planen om det indre marked er mere vidtgående end de gennemførte dereguleringer i de enkelte medlemslande.

Spørgsmålet, om det indre marked og dereguleringen afspejler en helt ny EF-strategi, kan ikke besvares entydigt bekræftende. Mange af beslutningerne til fremme af det indre marked er præget af den hidtidige harmoniseringsstrategi, der kombineres med ønsket om, at medlemslandene afgiver yderligere suverænitet til de fælles organer. Dereguleringsstrategien med dens frigørelse af markeds kræfterne står således ikke alene og får måske ikke lov til at slå så meget igennem, som tilhængere og modstandere af det indre marked henholdsvis ønsker og frygter.

Hans Berend Feddersens artikel om det indre marked og EF's monetære integration inddrager nogle af de beslutninger, som Lars Kolte tog under behandling i den første artikel. Feddersens hovedsynspunkter er, at der er en klar sammenhæng mellem EMS-samarbejdet og den betydelige pris- og valutakursstabilitet i EF i 1980'erne, at denne stabilitet har haft betydning for planerne om et indre marked, og at et gennemført indre marked i sig selv vil bidrage væsentligt til EF's monetære integration på grund af liberaliseringen af kapitalbevægelserne. For Feddersen betyder disse sammenhænge, at en fornyet monetær ustabilitet, som vi kendte den før begyndelsen af 1980'erne, vil kunne medføre disintegration af det indre marked.

Feddersen argumenterer, at et andet valutakurssystem end det nuværende EMS ikke er nødvendigt af hensyn til liberaliseringen af EF's indre marked. Selve planerne om det indre marked har imidlertid politisk og psykologisk virket katalyserende på de genoplivede planer om en økonomisk og monetær union; men den væsentligste drivkraft herfor er den franske regerings ønske om at reducere den tyske Bundesbanks politiske indflydelse på Europas monetære forhold.

De ovenfor omtalte artikler giver væsentlige bidrag til forståelse af selve planen om det indre marked, dens forudsætninger og sammenhænge med andre EF-beslutninger. De følgende to artikler analyserer på to områder nogle konsekvenser for Danmark. Svend Auken belyser, hvilke konsekvenser det indre markeds gennemførelse vil have for det danske politiske system, og hvilke forholdsregler der bør tages som følge heraf. Svend Auken lægger vægt på, at den politiske ledelse styrkes, blandt andet ved, at der tages initiativ til flere grundlæggende analyser og debatter af eksempelvis Delors-planen og dens konsekvenser for Danmark og ved, at Udenrigsministeriets koordinerende funktion strammes op. Svend Auken peger også på det ønskelige i en stigende inddragelse af organisationerne i den politiske proces og i øgede kontakter til EF-parlamentet.

Svend Auken peger på det demokratiske »underskud« i det nuværende EF-samarbejde og ser institutionelle ændringer som en delvis løsning på dette problem – men netop kun en delvis løsning. For Svend Auken forudsætter et mere demokratisk EF inddragelse af grundlæggende spørgsmål som fred, arbejde, miljø og social retfærdighed, og en sådan ændring af EF-dagsordenen må vel siges at være et ret radikalt perspektiv for dansk deltagelse i EF-samarbejdet.

Andreas Cornett behandler en anden konsekvens af det indre marked for Danmark, eller rettere en del af Danmark, nemlig Sønderjylland. Artiklens udgangspunkt er det synspunkt, at det indre marked ikke vil virke fordelingsmæssigt neutralt i regional henseende. Dette forhold har EF søgt at bøde på ved at oprette nogle milliardstore regionale udviklingsfonde, der dog langt overvejende retter sig mod de sydeuropæiske medlemslande og den irske ø, hvorimod de går Danmark forbi. Samtidig synes en større del af blandt andet industripolitikken at rette sig mod store og avancerede virksomheder, som ikke overvejende ligger i de økonomisk tilbagestående regioner i Danmark. Disse regioner vil derfor få mindre glæde af den økonomiske vækst, der forventes skabt af det indre marked, og de vil – som nævnt – heller ikke få del i de store udviklingsfonde.

Andreas Cornett klassificerer regionale konsekvenser af det indre marked og sammenfatter fire sønderjyske erhvervs udsigter som følge af det indre marked. Udsigterne for de fire erhverv er ikke identiske, men Andreas Cornett må dog klart anbefale, at der generelt anlægges en mere fleksibel holdning end hidtil over for lokale og regionale erhvervs- og beskæftigelsesinitiativer, og at disse ikke ressourcemæssigt bæres alene af de lokale og regionale myndigheder.

Endelig belyser Troels Norup Panild det indre marked og debatten herom ud fra forskellige integrationsteorier. Det overordnede spørgsmål er, om elementer fra de integrationsteorier, der tidligere har haft så stor betydning i debatten om det europæiske samarbejde – føderalisme, funktionalisme, transaktionsanalyse, neofunktionalisme, inter- og transgovernmentalisme – kan bruges til at forklare den aktuelle udvikling i EF.

Troels Norup Panild beskriver, på hvilke måder der er kommet ny dynamik i EF-samarbejdet og indplacerer dette i udviklingen i europæisk samarbejde efter 2. verdenskrig. Panild arbejder her med tre forskellige strategier bag EF's dynamiske perioder – en markedsudvidende, en statsinterventionistisk og en udenrigspolitisk strategi – og disses forskellige forudsætninger efterspores og diskuteres. Afsluttende fremhæver Panild træk fra de eksisterende integrationsteorier, der i dag kan bruges til at forstå EF's udvikling. Heri ligger ansatser til den nyformulering af integrationsteorien, som må forventes at finde sted i de nærmeste år, når interessen for EF også kræver mere teoretisk funderede forklaringer på udviklingen.

Uden for temaet publiceres to debatindlæg af henholdsvis Erik Rasmussen og Jøren Humlum. Indlæggene knytter sig til den afhandling, *Politisk argumentation. – Med særligt henblik på værdirelativismens teoretiske forudsætninger og implikationer*, hvormed Jøren Humlum i juni 1989 erhvervede licentiatgraden i statskundskab.